



Trump'ın Suriye'den Çekilme Kararı Üzerine Yorumlar

Şanlı Bahadır Koç

Trump'ın Suriye'den çekilme kararı hem şaşırtıcı hem değil. Değil çünkü Trump Suriye'den “hep” çekilmek istedi ve bunu çok kez söyledi. Şaşırtıcı, çünkü son dönemde kurmayları a) IŞİD bittikten sonra da “istikrarı” korumak, b) İran etkisini bloke etmek, Akdeniz'e çıkışını kesmek ve c) Suriye'nin geleceğinde söz sahibi olma şansını korumak için burada bulunma ve beklemeyi seçeceklerini açıklıyorlardı. Trump'ın kararı Amerikan devlet aklının ortak ürünü değil. Bu nedenle tam ve kalıcı olarak uygulanıp uygulanmayacağı üzerine şüpheler anlaşılır. Politikayı yürüten James Jeffrey ve Brett McGurk gibi isimler sadece günler önce çekilmenin tam tersi yönde açıklamalar yapmışlardı. Trump'ın kararını açıkça, tam ve güçlü şekilde savunan tek bir üst düzey kurmayı olmayabilir. Şimdi de sistem pekala bu kararı oyalama, erteleme, sulandırma ve gerçek veya suni krizlerle torpilleme yoluna gidebilir. Bu yolda yanlarına Kongre'yi de alabilirler. Ama bu sonuncu aslında ilginç, çünkü ABD'nin Suriye'deki askeri varlığının iç hukuki temeli hala 11 Eylül sonrası alınan kararın üzerine kurulu ve dolayısıyla oldukça zayıf.

Trump PKK'ya destek vermenin hata olduğunu fark ettiği için, PKK ile Arap bölgelerinde kalıcı düzen kurmanın neredeyse imkansızlığını gördüğü veya müttefik Türkiye'yi “bu kadar üzmemek” saçma diyerek çekiliyor değil. Onun kendi nedenleri var: Tabanına mesaj vermek, kendisi ile yerleşik dış politika sistemi arasındaki farkın altını çizmek ve tabii üzerindeki daha da artacak yoğun hukuki ve siyasi baskıyı zayıflatmak istiyor. Trump “doğru dürüst petrolü bile olmayan” Suriye'de kalmaya inanmıyor. Türkiye'nin Suriye'ye hareket tehditleri Trump'ın kararının nedeninden çok bahanelerinden biri olabilir. Ya da bu konuda bir süre için kabullendiği danışmanlarının kolektif baskısından artık kurtulması gerektiğini ona hatırlatan bir işaret.

Trump'ın danışmanları onun çekilme yönündeki eğilim ve hatta iradesinden habersiz olamayacaklarına



göre neden onun istediğinin tersi açıklamalar yapageldiler? Acaba onu “uyuturuz” diye mi düşündüler, “bir şekilde ikna ederiz” mi dediler, “oldu-bittiler yaratırız” diye mi düşündüler? Ayrıca Trump’ın danışmanlarının düşüncelerinin tamamen tersi bir karar alabilmesi de ilgiye değer. Kararın içeriği ve doğruluğundan bağımsız olarak bu ciddi bir kendine güven gerektirir. Doğru veya yanlış, yakın dönemde belki sadece kendini tüm danışman ve bakanlarından daha kavrayışlı gören Obama benzer kararlar alabilmişti. Bakalım üst düzey ekipten bu kararı da neden göstererek istifa edenler olacak mı? İstifalar hele bu peş peşe ya da aynı anda çok sayıda gelirse bunun bir ihtimal Suriye politikasını da aşan iç politik sonuçları olabilir. Yukarıdaki iki isim ve Mattis için istifa ihtimali gerçekten var. Trump’ın muhakeme, liderlik, karar alma tarzı vs yönelik ciddi eleştiriler içeren toplu istifalar olursa bu özel savcı Mueller’in önümüzdeki aylarda gelmesi beklenen adım ve açıklamalarıyla beraber azil yönünde bir atmosfer oluşmasına katkıda bulunabilir. “Trump’la olmuyor, buna daha fazla izin veremeyiz” diyen sesler artabilir. Çekilmeden mutsuz olması gereken İsrail Lobisi de etkileyebildiği çevreleri bu yönde hareketlendirebilir. Aslında bu konu elbette çok daha karışık ama burda keselim.

Trump’ın çekilme kararına karşı şu argümanlar dile getiriliyor/getirilebilir:

- 1) “İŞİD bitmedi, tekrar güçlenir, sonra yine bu sefer daha büyük bir güçle, daha zorlu koşullarda dönmek zorunda kalabiliriz.”
- 2) “İran’ın Suriye ve bölgede etkisi artar. Halbuki ambargolar ve nükleer anlaşma konusundaki belirsizlikle mollaları iyice sıkıştırmaya başlamıştık.”
- 3) “Suriye’nin geleceğinde söz hakkımız, payımız azalır. Elimizdeki kozları karşılıksız vermiş oluyoruz.”
- 4) “Bizim için fedakârlıklar yapmış müttefikimiz Kürtleri ortada bırakırsak kredibilitemiz çok zayıflar, bir daha kimse bize güvenmez, bizim için risk almaz.”
- 5) “Rusya’nın bölgedeki profili iyice yükselir. Herkes, hatta bölgedeki müttefiklerimiz bile buradaki esas adamın Putin olduğu sonucuna varır ve onunla özel pazarlıklarını yapmaya başlarlar.”
- 6) “İsrail’i İran, Hizbullah vs karşı yalnız bırakmış oluruz. İsrail zaten Rusların yeni savunma sistemleri ve



yaklaşımı nedeniyle askeri serbestisini kaybetmeye başlamıştı.”

7) “Suriye’de pek bir para harcamıyoruz, neredeyse hiç kayıp vermedik. Bu Irak savaşı gibi bir bataklık değil.”

8) “Sabırlı, aktif, güçlü ve kararlı olmalı ve beklemeliydik. Petrol ve su kaynakları önemli ölçüde bizim kontrolümüzde. Elbet bize gelip anlaşmak isteyeceklerdi. Zaten Rusya ve İran’ın Suriye’nin imarı için harcayacakları paraları da yok.”

9) “Türkiye’nin sürekli tehdit ve şikayetleri evet sorun ama üstesinden gelinmez de değildi. Türkler küçük ödünler, vaatler, yuvarlak sözler, uyarılar ve tatlı-sert tehditlerle pekala teskin edilebilir, uyutulmaya devam edilebilirlerdi. Bir Erdoğan için koskoca yorganı yakmamalıydık.”

ABD’li yetkililer Suriye’de YPG ile olan işbirliklerinin taktiksel, geçici, kısmi ve al-verde dayalı olduğunu söyleseler de Trump’ın bu son dramatik adımı olmasaydı ilişkinin yarı kalıcı bir hal alma ihtimali ve riski oldukça yüksekti. Trump’ın müdahalesinin bu süreci kırmaya yetip yetmeyeceğini söylemek için ise erken. ABD askeri varlığının yukarıda telaffuz edilen üç nedenin ötesinde bir Kürt kartı boyutu olup olmadığını sormak meşru. ABD Devleti içinde konu ile ilgili herkesin bir Kürt devleti yaratmak arzusu ve çabası içinde olması gerekmiyor. Ama bu tür insanlar ve çevreler olduğunu reddetmek de kolay değil. Amerikalılar uykularında sürekli “bir Kürt devleti yaratacağız, bir Kürt devleti yaratacağız” diye sayıklamıyor olabilirler. Ama attıkları birçok adımın bu yönde sonuçları ve etkileri olduğunu da görmeyelim ve buna sadece tesadüf mü diyelim? İsrail için bir Kürt devletinin arzulanan bir şey olduğu sır değil. Amerikan sistemi içinde de İsrail yanlısı seslerin hakim değilse bile çok etkin olduklarını kendine saygı duyan kimse reddedemez. Yukarıdaki listeye açıkça telaffuz edilmese de belki ilave bir madde olarak şu eklenebilir:

10) “Burada hep bize tabi, ileride bize üs, karakol, jandarma, “anten,” “yayın aracı” olarak hizmet edebilecek bir Kürt devletinin altyapısını kuruyorduk. Şimdi Suriye’yi terk ederek bu imkanı da kaybetmiş veya en azından zayıflatmış olacağız. Hatta belki bir ihtimal bu kart Rusya’nın eline geçebilir.”

Türkiye-İran-Rusya üçlüsünü Suriye’de onca farklılıklarına rağmen bir arada tutan bir şey varsa bu,



neden, derece ve şekil olarak çeşitli de olsa ABD karşıtı olmalarıydı. Şimdi ABD gerçekten çekilirse bu üçlü “ortaklık” hemen, ille ve tamamen çökmeyebilir ama aralarındaki çelişkiler biraz daha öne çıkabilir ve testten geçebilirler. Ortaklık bazen “öküz ölünce biter,” bazen de ortak düşman/problem ortadan kalkınca. Bazen ikisi de ortaklığı bitirmeye yetmez. Nedir bu üçüncü “dayanıklı” ortaklığın sırrı? Ortak gelecek algısı? Kültürel/değerler yakınlığı? “Yaratıcı muğlaklık”? “Tehdit aslında tam geçmedi, yenisi deçıkabilir” duygusu?

Şimdi ABD gerçekten çekilirse Türkiye Suriye’de PKK-YPG’ye karşı topyekün saldırıya mı geçecek? Bunun için ABD’nin tam ve kesin çekilmesi mi beklenecek, yoksa “hemen günler içinde” bu başlayacak mı? Ankara birkaç gün öncesine kadar Trump’ın adımını beklemiyordu ise, muhtemelen hemen büyük çaplı bir kara hareketına da tam hazır değildir. O zaman sınırlı ve hatta sembolik vuruşlar mı yapılacak ilk aşamada? Burada Ankara’nın dünya kamuoyunun PKK’ya sempati duyacağı görüntüler vermemesi önemli. Ayrıca bizim kontrolümüzde olmayan bazı olumsuz gelişme ve senaryolar da mümkün olabilir:

1) IŞİD yine bir şekilde bir yerlerde (Suriye, bölge veya Avrupa?) “dellenirse” Trump’a yönelik “çekilmeyelim” baskısı artabilir.

2) PKK Şam ile anlaşma yoluna gidip “beni koru bu Türkiye’den” diyebilir. Afrin harekatı öncesi ve sırasında benzer denemeler olmuş ama anlaşamamışlardı. Çünkü PKK kendini olduğundan ağır satmaya çalışmıştı. Şimdi herhalde “etekleri iyice tutuşacağı” için “daha uysal” olabilir Şam’a karşı. Ama burada da bizim için belirsizlikler ve riskler var. Bir kere, Şam’ın PKK bölgesini devralacak gücü, isteği, askeri vs var mı gerçekten? Bir kısmını alıp geri kalanında “Şam görünömlü PKK’lılar” kontrolü elde tutmaya devam etmesin?

3) Ayrıca Rusya olası bir PKK-Şam anlaşması sonrasında Türkiye’ye operasyon izni vermeye devam eder mi? Ne ölçüde, hangi şartlarla ve ne kadar süre için? Hatta hemen değilse bile bir süre sonra Rusya da Şam’ın Ankara’ya yönelik “koskoca ABD bile gitti, hadi artık sıra sende” haykırışlarına ucundan ve usulca da olsa tekrarlamaya başlar mı? Hatta Rusya Türkiye’nin su ve petrol açısından zengin bölgeleri ele geçirmesine daha baştan direk ve toptan karşı çıkabilir mi? Bizim derdimiz elbette bu kaynaklara yönelik yayılmacılık değil ama “Türkiye’deki milyonlarca Suriyeli için de bir vatan lazım” diye de düşünülecektir.



4) PKK kalıp, dağılıp, yer altına inip ve hatta bazen de elindeki yeni ve belki de ABD gidinceye kadar daha arttırılacak ağır silahlarıyla ciddi ciddi açıktan konvansiyonel direnişe geçmeyi düşünebilir. En azından hemen pes etmeyeceğinden emin olabiliriz. Yıllardır harcadıkları o çabalar, verdikleri kayıplar, kazandıkları imkanlar, kapıldıkları hayalleri bir çırpıda unutup bırakmaları sürpriz olur. En azından Kürt ağırlıklı bölgelerde ciddi ve uzun çatışma olacağını varsaymak durumundayız bir Türk kara harekatında.

5) Ayrıca PKK topyekün bir savaşta Türkiye içinde de saldırıya geçecektir muhtemelen. Buna sadece bölge kırsalı değil belki metropoller, turizm bölgeleri vs de dahil olabilir, en azından bir aşamada. Ayrıca yerel seçimlere PKK ile ciddi çatışma atmosferi veya beklentisi ile girmenin sonuçlara etkisi olabilir.

6) ABD çekilmesinin bir süre için ("Trump gidinceye kadar") olduğunu düşünen bazı aktörler aradaki dönemde "İŞİD'le mücadele aksamasın diye" "nöbete gelmeyi" düşünebilirler. Bu çok yüksek bir ihtimal değil ama belki Fransa gibi ülkeler bunu en azından hayallerinde canlandırabilirler.

7) Bir tür fantezi de olsa "Arap Nato'su" fikrini harekete geçirmek isteyen Suudlar ve belki Mısır gibi ülkeler de "yapabilir miyiz acaba, hem İran hem Türkiye'ye karşı, ayrıca zaten Beşar kardeşimizle de barışıyoruz, bir süre sonra ona kontrollü bir şekilde buraları devrederiz" diyerek benzer zihinsel egzersizler yapabilirler.

Batı'da hem Erdoğan'a bireysel olarak, hem de zaten Türkiye'ye karşı olumsuz bakan, bakmaya hazır gruplar bundan sonra İŞİD'in yapacağı eylemlerden sonra bizi suçlamak için bekleyeceklerdir. Ayrıca Türkiye'nin terör örgütü PKK'ya karşı haklı askeri mücadelesini hemen "saldırgan koca Türkiye İŞİD'e karşı savaşmış kahraman Kürtleri dövüyor" diye özetleyivereceklerdir. Bunun ilk aşamada somut bir etkisi olmayabilir ama bu zorlu ve uzun dönemli mücadelede bir sonraki tura dünya kamuoyunu kaybetmiş olarak girme riskini dikkate almalıyız. Bir Kürt devletinin önündeki malum yapısal engeller ortadan kalkmayacaksa da bu tür bir gelişme önemsiz olmayabilir. İyimser ama belki düşük bir ihtimalle ise bölgedeki Kürtler "ABD'nin ipiyle kuyuya inilmeyeceği" sonucuna varıp yaşadıkları ülkelerin yönetimleriyle anlaşmaya gitmeye karar verebilirler. Ama umutlarını hemen kaybetmelerini beklemek aslında pek gerçekçi değil.

ABD'nin Suriye politikası baştan beri listelemesi çok uzun sürecek yanlışlarla dolu. Son dönemde müttefik



Türkiye'yi bölmək isteyen bir terör örgütüne IŞİD'le mücadele adına Avrupa'daki birçok ülkeden daha büyük topraklar bahşetmək abartı bir saçmalıktı. Ayrıca etnik kökeni, ideolojisi farklı PKK'nın Arap topraklarını yönetme ve hatta şekillendirmesinden kalıcı, adil ve barışçı bir çözüm çıkabileceğini ummak da öyle. Anlı şanlı yüzlerce Türkiye, Kürt, Arap ve terör uzmanının bu politikayı desteklemesi ya da pek ses çıkarmaması da anlaşılır ve affedilir gibi değil. Trump'ın çekilme adımı pratiğe geçirilebilecek mi hemen ve kesin söylemek zor. Bu adım Türkiye için PKK ile daha rahat askeri mücadele etme imkan ve ihtimali yaratıyor. Ama bu yeni durum sınırsız, şartsız, zorluk, bedel ve riski olmayan bir dünya değil. Türkiye'nin yeni dönemde Rusya, İran ve Şam'la ilişkisi daha hassas bir hal alabilir. Ayrıca IŞİD'le ilişkili olumsuz hemen her gelişme Trump'la beraber bizim de "kapımıza bırakılabilir." PKK ile askeri mücadele hiç kolay olmadı, şimdi elinde ağır silahlar da olacak. Trump kararının tam uygulanmaması ihtimalini göz ardı edemeyiz.

ABD çekilmesiyle beraber malum çevrelerde yeni bir açılım çağrıları da muhtemelen artacaktır. Şimdi PKK ovaları bırakıp dağlara mı çekilecek? Kalıp savaşı mı? Esad'la mı anlaşacak? Hatta Rusya'yla da? Türkiye içinde teröre başlayacak mı? Tabanını sokaklara dökmeye çalışacak mı? ABD'nin fikrini tekrar değiştirmesini mi bekleyecek/umacak? İran'dan af dileyen mi? Son olarak şu denebilir: PKK ABD'nin Irak'a da Suriye'ye de gelmesiyle gücüne güç kattı. Silah, cephane, terörist, sempatizan, örgütlenme, kendine güven, tanınırlık, diplomatik bağlantı, kontrol ettiği toprak, nüfus, doğal kaynak, siyasi hedef ve ihtiras, örgütlenme becerisi, medya kapasitesi arttı, IŞİD'le mücadelesi nedeniyle "prestij ve meşruiyet" kazandı. Mücadele edilmesi zaten güç bir örgüttü bu şimdi daha da güç oldu. ABD'nin çekilmesi bu durumu temelden değiştirecek değil. Sadece son dönemdeki kazanımlarını elinden almak bile ciddi çaba, akıl, organizasyon ve kararlılık gerektirecek. Önümüzde ciddi, uzun, geniş boyutlu ve şiddetli bir Türkiye-PKK savaşı olabilir. Akdeniz'de artan tehditlerle beraber bu Türkiye'nin askeri-siyasi kapasiteni oldukça zorlayacaktır. Bu kritik dönemde gerçekten de "birlik ve beraberliğe her zamankinden daha fazla ihtiyacımız olabilir."